

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN 2545-3998

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 4, NO 8, STIP, 2019

ГОД. IV, БР. 8
ШТИП, 2019

VOL. IV, NO 8
STIP, 2019

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 4, Бр. 8
Штип, 2019

Vol. IV, No 8
Stip, 2019

PALMK, VOL 4, NO 8, STIP, 2019

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, N. Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, N. Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moskow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenovski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST

EDITORIAL COUNCIL

Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal "Palimpsest" is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

13 ПРЕДГОВОР

Марија Леонтиќ, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Marija Leontik, editor of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

17 Марија Леонтиќ

ИМЕНСКАТА ГРУПА ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НЕЈЗИНОТО
ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

NOUN GROUPS IN TURKISH LANGUAGE AND THEIR EQUIVALENCE
IN MACEDONIAN LANGUAGE

25 Виолета Јанушева

ДИЛЕМИ ЗА УПОТРЕБАТА НА ГОЛЕМА БУКВА ВО МАКЕДОНСКИОТ
СТАНДАРДЕН ЈАЗИК

Violeta Janusheva

DILEMMAS REGARDING THE USE OF THE CAPITAL LETTER IN
MACEDONIAN STANDARD LANGUAGE

37 Марија Гркова

УСВОЈУВАЊЕТО НА ПЕРФЕКТОТ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО
СТРАНСКИ

Marija Grkova

THE ACQUISITION OF THE PAST INDEFINITE TENSE IN MACEDONIAN
AS A FOREIGN LANGUAGE

47 Надица Негриевска

КОГНИТИВЕН ПРИСТАП ЗА ЗНАЧЕЊЕТО НА ПРЕДЛОЗИТЕ

Nadica Negrievska

THE COGNITIVE APPROACH IN DESCRIBING THE MEANINGS
OF PREPOSITIONS

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

59 Recai Özcan

DİŞİ KURDUN RÜYALARI BAĞLAMINDA CENGİZ AYTMATOV’UN
EDEBİYAT ANLAYIŞI ÜZERİNE TESPİTLER

Recai Özcan

DETERMINATIONS ON CENGİZ AYTMATOV’S UNDERSTANDING
OF LITERATURE IN THE CONTEXT OF SHE-WOLF DREAMS

69 Sara Di Gianvito

«LA CIFRA CHE RISOLVA IN UN CANTO IL MIO GRIDO» GIORGIO BASSANI E LO SPAZIO DEL VERSO

Sara Di Gianvito

«LA CIFRA CHE RISOLVA IN UN CANTO IL MIO GRIDO». GIORGIO BASSANI AND THE SPACE OF POETRY

77 Zorana Kovačević

L'IMMAGINE DELL'ITALIA NELLE LETTERE DALL'ITALIA DI LJUBOMIR NENADOVIĆ

Zorana Kovačević

THE IMAGE OF ITALY IN LJUBOMIR NENADOVIĆ'S LETTERS FROM ITALY

91 Marcella Di Franco

ELIO VITTORINI E CESARE PAVESE: FUGA E RITORNO ALLA TERRA MADRE E ALL'INFANZIA TRA REALTÀ E ASTRAZIONE SIMBOLICA

Marcella Di Franco

ELIO VITTORINI AND CESARE PAVESE: ESCAPE AND RETURN TO THE MOTHERLAND AND CHILDHOOD BETWEEN REALITY AND SYMBOLIC ABSTRACTION

101 Данче Стефановска

НАРАТОРИТЕ И НАРАТЕРИТЕ ВО РОМАНОТ „ПИРЕЈ“ ОД ПЕТРЕ М. АНДРЕЕВСКИ

Danche Stefanovska

NARRATORS AND NARRATERS IN THE NOVEL “PIREY” BY PETRE M. ANDREEVSKI

КУЛТУРА / CULTURE

113 Екатерина Намичева, Петар Намичев

ВИРТУЕЛНАТА РЕАЛНОСТ КАКО МЕТОД НА ПРОМОЦИЈА НА АРХИТЕКТОНСКОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО И НА КУЛТУРНАТА МЕМОРИЈА

Ekaterina Namicheva, Petar Namichev

VIRTUAL REALITY AS A METHOD OF PROMOTING ARCHITECTURAL CULTURAL HERITAGE AND CULTURAL MEMORY

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

125 Osman Emin

BİLİŞSEL YETENKLERİN ETKİN KULLANILMASI

Osman Emin

EFFECTIVE USE OF COGNITIVE COMPETENCIES

- 137 Gonca Al**
SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERS KİTABINDAKİ METİNLERDE
TÜRK KÜLTÜRÜNÜN İZLERİ
Gonca Al
TRACES OF TURKISH CULTURE IN TENTH GRADE TEXTBOOK
OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE
- 151 Gülşen Yılmaz**
GAZİ ÜNİVERSİTESİ TÖMER'E AİT DERS KİTAPLARINDA KELİME
SIKLIĞI, KELİME TEKRARI VE AKADEMİK YETERLİLİK
Gülşen Yılmaz
WORD FREQUENCY, WORD REPETITION AND ACADEMIC
COMPETENCE IN TOMER BOOKS BY GAZI UNIVERSITY
- 159 Анастасија Киркова-Наскова**
ИЗУЧУВАЊЕ ИЗГОВОР НА СТРАНСКИ ЈАЗИК: ТЕОРИСКИ ПРЕГЛЕД
Anastazija Kirkova-Naskova
TEACHING SECOND LANGUAGE PRONUNCIATION: AN OVERVIEW
OF THEORETICAL APPROACHES

- 173 Violeta Damchevska**
FUNCTION OF LEXICAL BUNDLES IN ECONOMICS RESEARCH
ARTICLES

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 187 Марија Гркова**
ДОПОЛНИТЕЛНАТА НАСТАВА – ЧЕКОР КОН УСПЕШЕН ПОЧЕТОК
НА СТУДИРАЊЕТО НА ЈАЗИЦИТЕ
Marija Grkova
ADDITIONAL TEACHING - STEP TO SUCCESSFUL START OF
LANGUAGE STUDIES
- 193 Ранко Младеноски**
МОДЕЛОТ НА СИМБОЛИКАТА ВО ТВОРЕШТВОТО НА МАТОШ
Ranko Mladenoski
THE MODEL OF SYMBOLISM IN MATOSH'S WORKS

ДОДАТОК / APPENDIX

- 207** ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ПРЕДГОВОР

Почитувани читатели и соработници,

Благодарение на вашата заинтересираност за читање трудови, давање свој придонес со пишување и рецензирање трудови, меѓународното списание за лингвистички, книжевни и културолошки истражувања „Палимпсест“ го доживува својот осми број.

Мисијата на „Палимпсест“ е да развива соработка со универзитетите, научните работници, истражувачите и наставниците од Македонија и од другите земји во светот преку можноста во него да се објавуваат трудови на седум јазици: македонски, англиски, руски, турски, германски, француски и италијански јазик.

Во осмиот број на „Палимпсест“ во рубриците *Јазик*, *Книжевност*, *Култура*, *Методика на наставата* и *Прикази* се распределени вкупно 17 труда од автори од Македонија [Марија Леонтиќ, Виолета Јанушева, Марија Ѓркова, Надица Негриевска, Данче Стефановска, Екатерина Намичева, Петар Намичев, Осман Емин (Osman Emin), Анастасија Киркова-Наскова, Виолета Дамчевска, Ранко Младеноски], од Босна и Херцеговина [Зорана Ковачевиќ (Zorana Kovačević)], од Полска [Сара ди Џанвито (Sara Di Gianvito)], од Италија [Марчела ди Франко (Marcella Di Franco)] и од Турција [Гонца Ал (Gonca Al), Ѓулшен Ѓлмаз (Gülşen Yılmaz), Реџаи Озџан (Recai Özcan)]. На сите автори на трудовите искрено им се заблагодаруваме за разноликоста што ја внесоа со темите и јазиците на кои пишуваа. Голема благодарност и до анонимните рецензенти кои со своите забелешки даваат голем придонес во развојот на научната критика во Македонија, а истовремено го зголемуваат квалитетот на трудовите и на списанието.

Посебна благодарност до 30-те членови на Уредувачкиот одбор на „Палимпсест“ кои го презентираат списанието во својата научна средина и ни доставуваат трудови од сите континенти на светот, до членовите на Редакцискиот совет и на јазичните и техничките уредници кои во изминатите четири години докажаа дека со добра идеја и волја, коректна соработка, самопрегорен труд и здружени сили може да се креира меѓународно списание кое во иднина ќе претставува споменик на меѓународната и на мултилингвалната соработка и ризница за истражување за следните генерации.

Марија Леонтиќ, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Dear readers and contributors,

Thanks to your interest in reading the articles as well as your contribution in writing and reviewing for the journal, the international journal Palimpsest has reached its eighth issue.

Palimpsest's mission is to develop collaboration with universities, scholars, researchers and teachers from Macedonia and other countries around the world through the ability to publish papers in seven languages: Macedonian, English, Russian, Turkish, German, French and Italian.

In the eighth issue of Palimpsest there are 17 papers in seven rubrics such as Language, Literature, Culture, Teaching Methodology and Book Reviews written by Macedonian authors (Marija Leontic, Violeta Janusheva, Marija Grkova, Natica Negrieva, Danche Stefanovska, Osman Emin, Anastazija Kirkova-Naskova, Violeta Damchevska, Ranko Mladenoski), authors from Bosnia and Herzegovina (Zorana Kovačević), Poland (Sara Di Gianvito), Italy (Marcella Di Franco) and Turkey (Gonca Al, Gulsen Yilmaz, Recai Özcan). We sincerely express our gratitude to all the authors for the diversity of topics and languages they wrote in. Many thanks to the anonymous reviewers who, with their remarks, make a great contribution to the development of scientific criticism in Macedonia, and at the same time increase the quality of papers and journals.

Special thanks to the 30 members of the Palimpsest Editorial Board for presenting the journal in their scientific circles and submitting papers from all continents in the world. Special thanks also to the members of the Editorial Board, to the proofreaders and technical editors who have proven over the past four years that good ideas and willingness, proper collaboration, self-sacrifice and combined efforts can lead to the creation of an international journal that will in the future be a memorial to international and multilingual collaboration and treasury of research for the future generations.

Marija Leontic, Editor of Palimpsest

УСВОЈУВАЊЕТО НА ПЕРФЕКТОТ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО СТРАНКИ

Марија Гркова

Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
marija_19@yahoo.com

Апстракт: Како што е познато македонскиот јазик се одликува со најголем број глаголски времиња, а меѓу нив е и минатото неопределено време – перфект. Тој е застапен и во учебниците по Македонски јазик како странски на почетно ниво (ниво А2) на усвојување на јазикот. Целна група на ова истражување се студентите од турското говорно подрачје кои доаѓаат да студираат на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Пред почетокот на студиите студентите се обврзани да следат настава/курс по Македонски јазик како странски. Наша истражувачка цел по овој повод е усвојувањето на перфектот од страна на споменатите студенти, а за таа цел се служевме со официјалниот (нестандарден) тест/испит по Македонски јазик за странци за нивото А2. Во истражувачкиот дел од трудов користевме по три вежби кои се однесуваат за перфектот, а што се преземени од двете групи (група А и Б) од тестот. Целта на овој труд е преку анализата на добиените резултати од студентите од турското говорно подрачје, да се види колку го имаат усвоено перфектот (минато неопределено време – МНВ).

Клучни зборови: *перфект, наставен предмет Македонски јазик како странски, турски говорители, вежби, јазични грешки.*

Вовед

Како што е наведено во граматиките за македонскиот јазик, минатото неопределено време (перфект) се образува од сегашното време на помошниот глагол **сум** и *л*-формата на глаголот што се менува. Формата од помошниот глагол не се јавува во третото лице, а самата *л*-форма ги изразува значењата на перфектот (Конески, 2004, стр. 459). Според Конески, значењето на перфектот се карактеризира со тоа што со него се соопштува дејство извршено воопшто во минатото, без да се побудува претстава за конкретниот момент на одвивањето, како што е случај со минатите определени времиња. (Конески, 2004, стр. 461). Во *Општата граматика на македонскиот јазик* (Бојковска и др., 2008, стр. 201) се споменува дека основното значење на перфектот е изразување минато дејство без да се укаже или да се определи конкретниот момент на одвивањето на дејството. Токму затоа го нарекуваме неопределено. Формите на перфектот во македонскиот јазик служат за прекажување и за директно кажување на дејството. Прекажувањето го сфаќае како искажување дејство пренесено од друг, а директното кажување е засведочено дејство (Бојковска и др., 2008, стр. 201).

Со оглед на тоа што во нашето истражување опфаќаме студенти од турското говорно подрачје кои го учат и го усвојуваат македонскиот јазик како странски, накусо ќе се осврнеме кон граматиките за турскиот јазик (Ахмед, 2008) во кои се споменува дека минатото неопределено време (Belirsiz Geçmiş Zaman) се користи кога дејството е извршено во некое, за говорителот, непознато време во минатото. Дејството започнува и завршува во минатото. Говорителот го пренесува дејството како минат момент без конкретното време на одвивање, бидејќи дејството или не е засведочено од него или, пак, не се сеќава на моментот на случувањето. Формите на ова време се користат и за временско изразување несигурност на говорителот. Според Ахмед, ова време во никој случај не трае до моментот на зборувањето, туку завршува во минатото, односно во некое непознато минато време (Ахмед, 2008, стр. 39). Во турскиот јазик морфолошката ознака на минатото неопределено време е /-MIŞ/ којашто доаѓа на глаголските корени или основи.

Од горенаведеното станува јасно дека перфектот и во македонскиот и во турскиот јазик има исто значење, се користи за прекажување или за директно кажување на минато дејство без, притоа, да се нагласи моментот на случувањето.

За наставата по Македонски јазик како странски

Наставата по Македонски јазик за странски студенти во рамките на Институтот за јазици при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип има повеќегодишна традиција. Во наставата земаат учество повеќе предавачи по Македонски јазик. Наставата се одвива на две нивоа од почетното рамниште на познавање на јазикот како странски, и тоа: ниво А1 и ниво А2. Со положувањето на испитот (писмен и устен) на првото ниво студентите се стекнуваат со право за продолжување на наставата на следното, второ ниво од почетното рамниште. Положувањето на испитот на второто ниво им овозможува стекнување право на сертификат за познавање на македонскиот јазик како странски на почетно рамниште, документ кој е неопходен за запишување на студии на Универзитетот во Штип.

Во нашето истражување ги опфаќивме студентите што следеа настава во студиската 2018/2019 година. Станува збор за 88 студенти поделени во пет групи. Со оглед на тоа што наша истражувачка цел е перфектот во македонскиот јазик како странски, предвид беа земени писмените испити по Македонски јазик за нивото А2 водејќи сметка дека минатото неопределено време – свршено и несвршено – е комплексно и според програмата се учи во второто ниво од наставата. Писмениот дел од испитот по Македонски јазик како странски претставува тест поделен во две групи: група А и група Б. Во секоја од групите се среќаваат вежби¹ од различен тип, а кои се однесуваат на перфектот. Во нашето истражување ги издвојуваме одговорите дадени од

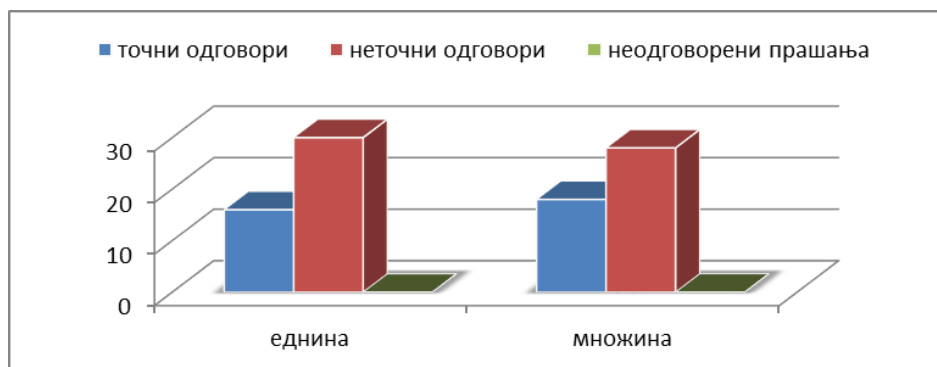
¹ Треба да се има предвид дека тестот е составен од повеќе вежби (нестандардизирани, со оглед на тоа што често се менуваат во зависност од потребите), но во интерес на нашето истражување ги издвојуваме само вежбите со кои се проверува знаењето за минатото неопределено време. Станува збор за три вежби за перфект (самостоен или во комбинација со друга граматичка карактеристика) од секоја група одделно.

тестираните студенти од турското говорно подрачје делејќи ги според точноста на одговорите (точни и неточни одговори и неодговорени прашања). За поголема нивна прегледност во прилог се дадени графичонско и табеларно претставување.

Анализа на одговорите дадени во вежбите²

1. Изменете го глаголот влезе во минато неопределено свршено време (група А,³ вежба 9).

еднина	множина
1л. _____	1л. _____
2л. _____	2л. _____
3л. _____	3л. _____

	точни одговори	неточни одговори	неодговорени прашања
еднина	16	30	0
множина	18	28	0

Од графиконот и од табеларниот приказ може да се забележи дека бројот на неточните одговори е значително поголем од точните одговори. Се забележува дека и во еднина и во множина се среќаваат речиси изедначен број неточни одговори, а од нив ќе ги издвоиме најчестите јазичните грешки. Такви се на пример: *влегола, влеголо, влеголе*. Како што е познато, една од гласовните промени на македонскиот јазик е испуштањето на самогласките со стремеж кон полесен изговор. Во овој случај се испушта самогласката *о* при образувањето на глаголските *л*-форми за женски и за среден род, како и за множина. Турските говорители при почетното учење на македонскиот јазик како странски, сепак, по законот на аналогијата, самогласката *о* ја задржуваат во сите глаголски форми. Понатаму, се среќаваат формите: *влезел, влезела,*

² Вежбите се наменски составени за потребите на испитот по предметот Македонски јазик за странци.

³ Тестот од група А го полагаа 46 студенти.

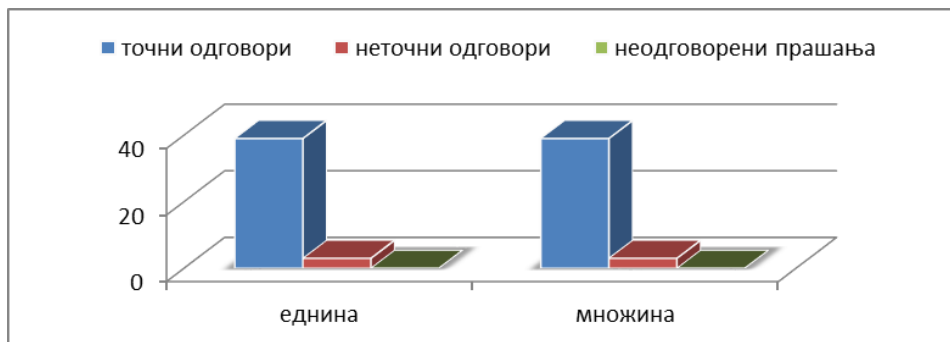
влезело, влезеле. Треба да се спомене дека во штипскиот говор (говорното подрачје во кое живеат турските студенти во текот на нивното студирање) се јавува двојство кај некои глаголски форми. Такви се, на пример: глаголи од типот *влезе* и *стриже*, а нивните двојни форми во Штип и Штипско се: *улего, улегал, улегол, улезел* (Маленко, 2012, стр. 187), покрај гореспоменатите форми образувани од *влезе(-л)*. Меѓу преостанатите грешки кои се среќаваат поретко се: *влега, влего, влеге; излегол, излегола, излеголе; повлезла, повлезло, повлезле; вилегол, вилегола, вилеголо, вилеголе; влекол, влекола, влеколо, влеколе* и *влегувал, влегувала, влегувало, влегувале.*

Посебно внимание посветуваме на напишувањето на помошниот глагол **сум** кој е составен дел при образувањето на минатото неопределно време. Овде ќе го споменеме мислењето на Павлова (Павлова, 2015, стр. 166) во магистерскиот труд „Усвојување на минатото определено и минатото неопределно време во Македонскиот јазик како странски“, каде нагласува дека кај МНВ најкарактеристични се грешките настанати при неправилно додавање или испуштање на **сум**.

Од правописна гледна точка го идвојуваме мешањето на латиничната со кириличната азбука, при што се дадени примерите: *влегол/а/о*.

2. Изменете го глаголот **даде** во **минато неопределено свршено време** (група Б,⁴ вежба 9).

еднина	множина
1л. _____	1л. _____
2л. _____	2л. _____
3л. _____	3л. _____

	точни одговори	неточни одговори	неодговорени прашања
еднина	39	3	0
множина	39	3	0

⁴ Тестот од група Б го полагаа 42 студенти.

Во оваа вежба студентите од турската националност го менуваа глаголот *даде* во перфект. Од графиконот и од табеларното претставување може да се забележи дека бројот на точните одговори е значително поголем од бројот на неточните одговори. Сепак, од неточните одговори ги издвојуваме следниве специфични јазични грешки: *дадал/а/о/ле*; *дадев*, *даде*, *даде*, *дадовме*, *дадовте*, *дадеја*; се среќава и свршената форма *издал/а/о/ле*. Во штипскиот говор се јавува двојство кај глаголите со *д*, *т* во општиот дел при образувањето на *л*-формата (Маленко, 2008, стр. 186), впрочем како што е забележано и во одговорите од тестираните студенти. На пр.: *дад'о* – *д'ал*, *дад'ел*, *јад'о* – *јал*, *јад'ел*, *кр'ал*, *укр'ал*, *крад'ел* и сл.

И во оваа вежба е специфично напишувањето на помошниот глагол **сум**.

3. Ставете ја точната форма на помошниот глагол **сум** во (група А, вежба 12):

а) минато определено⁵ време

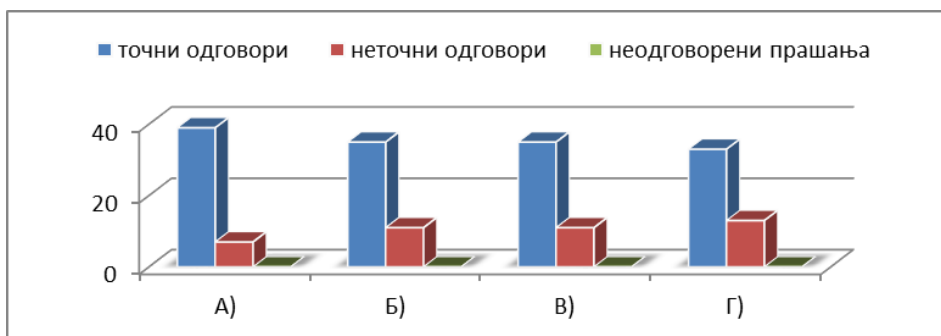
б) минато неопределено време

А) Тој _____ во Истанбул;

Б) Јас _____ во Шпанија;

В) Вие _____ на театар;

Г) Ние _____ таму.

	точни одговори	неточни одговори	неодговорени прашања
А)	39	7	0
Б)	35	11	0
В)	35	11	0
Г)	33	13	0

Во оваа вежба се бара да се внесе помошниот глагол **сум** во приказаните реченици и според даденото барање. Од приказаното станува јасно дека се дадени поголем број точни одговори, а меѓу неточните се

⁵ Во овој труд предмет на истражување е перфектот. Од тие причини не ги прикажуваме одговорите дадени во делот за минато определено време.

среќаваат следниве јазични грешки: Под а) *Тој било*, односно *била*, понатаму, *Тој беше* и *Тој е било*; Под б) *Јас бил/а/о* без помошниот глагол **сум**; *Јас бев*; *Јас бела*; Под в) *Вие биле* без **сум**; *Вие беле*; *Вие бевте*; Под г) *Ние биле* без **сум**; *Ние беле*; *Ние бевме*. Од прикажаното станува јасно дека најчеста јазична грешка повторно е напишувањето на помошниот глагол **сум**. Во примерите се среќава и мешање на родовите, пример: *Тој била*; *Тој било*. Треба да се има предвид дека турскиот јазик не познава граматички род. Октај Ахмед во книгата „Вовед во морфологијата на турскиот јазик“ се задржува на граматичките категории *род*, *број* и *надеж*⁶ во турскиот јазик (Ахмед, 2008, стр. 104). Со оглед на фактот што во турскиот јазик има само природен род, а нема граматички род, Ахмед наведува дека под граматичка категорија *род* се подразбира „искажување на родот преку семантиката на самиот збор“. Во турскиот јазик такви зборови се малубројни и главно се однесуваат на именување на луѓе во роднински врски или, пак, домашни животни (*hoguz – tavuk, kadın – erkek, karı – koca* и др.). Според Ахмед, природниот род во турскиот јазик се изразува со придавки. Родот во турскиот јазик може да се изразува и преку сложенки што се состојат од два или од повеќе зборови (*bey + efendi – beyefendi; hanım + efendi – hanımefendi*).

Погоре е даден и примерот *Тој е било*, кој покрај очигледното мешање на граматичкиот род (што веќе го коментиравме), заслужува да се спомене заради пишувањето на помошниот глагол **сум** во третото лице. Оваа појава нередовно е карактеристична за штипскиот говор. Во својата монографија Маленко (2008, стр. 189) ги дава примерите: *П'арите што е ги зем'ал, от т'иа н'ари ч'ешма сак'ал да напр'ае; Ад'ето е бил ис к'ако на Б'адник шо се е прав'ило...*

4. Ставете ја точната форма на помошниот глагол **сум** во (група Б, вежба 12):

а) минато определено време

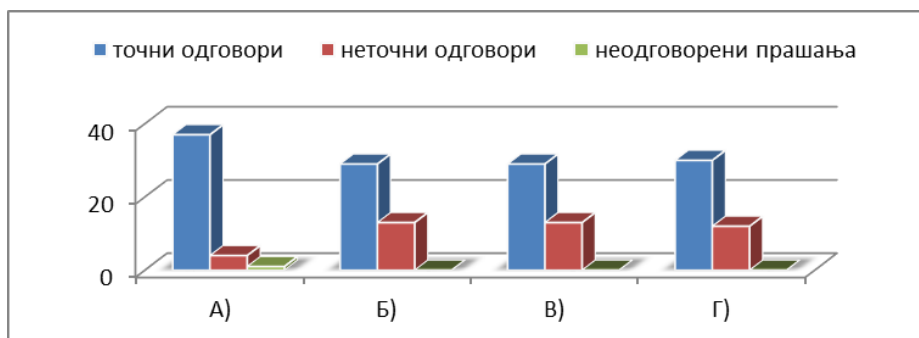
б) минато неопределено време

А) Тие _____ во Истанбул;

Б) Ти и Маја _____ во Шпанија;

В) Вие _____ на театар;

Г) Јас _____ таму.

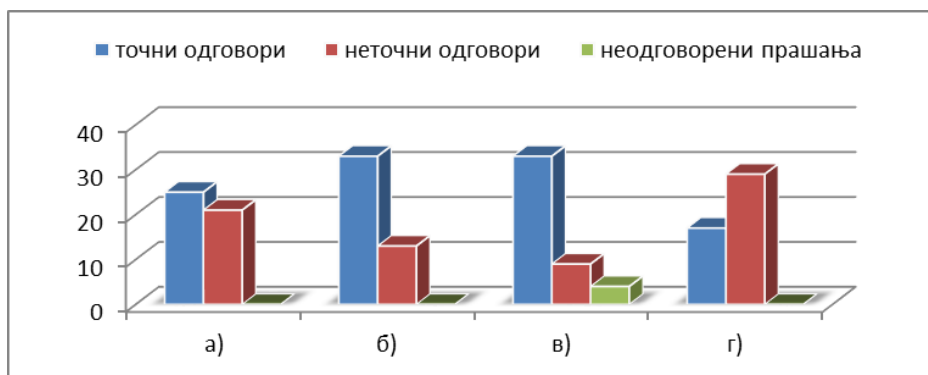
⁶ Во граматичките категории авторот го наведува и *деминутивот*.

	точни одговори	неточни одговори	неодговорени прашања
А)	37	4	1
Б)	29	13	0
В)	29	13	0
Г)	30	12	0

Од прикажаното, како и во претходната вежба, се дадени поголем број точни одговори наспроти неточните. Меѓу вториве се среќаваат следниве јазични грешки: *Тие се биле; Тие беа; Тие биле; Ти и Маја биле;...биле;...беле; Вие биле;...сте биле; ...сте беле; ...сте биле; Јас сум бел; ...сум бил и Јас бил.*

5. Пополнете ја соодветната форма на глаголот во **минато неопределено време** (група А, вежба 13).

- а) На училиште _____ (учи, вие) многу важна лекција.
 б) _____ (пее, тие) цела ноќ.
 в) _____ (сум, ти) кај нив дома.
 г) Студентите _____ (отиде) во Скопје.

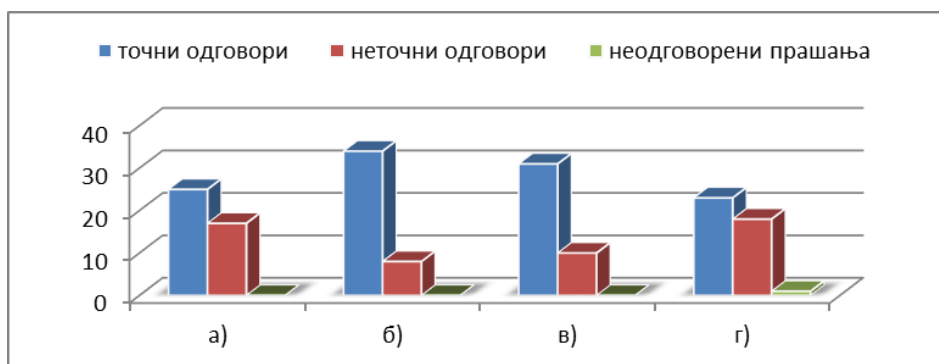

	точни одговори	неточни одговори	неодговорени прашања
а)	25	21	0
б)	33	13	0
в)	33	9	4
г)	17	29	0

Во оваа вежба, според графиконското и табеларното претставување, се забележува дека најголем број неточни одговори се дадени во последното барање. Во преостанатите барања се среќаваат следниве јазични грешки: *Вие учеле; Вие учили без сум; Вие учевте; Тие се пеле; Тие пеале; Ти бил без сум;*

Тие отиделе; отидоле; отишале. Во последниот пример повторно се забележува двојството кај глаголските форми: *отиделе, отишале.*

6. Вежбата е со исто барање како и во група А⁷ (група Б, вежба 13).

	точни одговори	неточни одговори	неодговорени прашања
а)	25	17	0
б)	34	8	0
в)	31	10	0
г)	23	18	1

Заклучни белешки

За крај, ќе заклучиме дека при учењето и при усвојувањето на минатото неопределено време (несвршено и свршено) од страна на турските говорители на македонскиот јазик како странски доаѓа до појава на различни јазични грешки. Како покарактеристични се: непишувањето на помошнуот глагол **сум** (*Јас бил; Вие учеле*) или негово пишување во трето лице едн. и мн. (*Тој е било; Тие се биле*); мешање на граматичките родови (*Тој е била/ било*); двојство кај глаголите (*отиделе, отишле*) и сл. Сметаме дека со цел да се намали појавата на ваквите и слични јазични грешки, потребно е да се објасни образувањето на минатото неопределено време, како традиционално граматички така и преку комуникативниот приод низ примери од современите говорни ситуации. Потребно е да се задаваат поголем број вежби од различен тип, како поедноставни со едно барање на почетокот на усвојувањето на перфектот така и посложени вежби со повеќе барања и на синтаксичко ниво во периодот кога студентите веќе ја имаат усвоено содржината.

⁷ Во оваа вежба од тестот од група Б ги среќаваме истите типови јазични грешки како и во тестот од група А.

Библиографија

- Бојковска, Ст., Пандев, Д., Минова – Ѓуркова, Л., Цветковски, Ж. (2008). *Опита граматика на македонскиот јазик*. Скопје: Просветно дело.
- Заедничка европска референтна рамка за јазици: учење, настава и оценување* (2012). Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.
- Конески, Бл. (2004). *Граматика на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Просветно дело.
- Маленко, Б. (2012). *Штипскиот говор*. Скопје: Институт за Македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- Минова-Ѓуркова, Л. (2007). *Граматика на македонскиот стандарден јазик за странци*. Штип: 2-ри Август С.
- Октај, А. (2008). *Вовед во морфологија на турскиот јазик*. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.
- Павлова, А. (2015). *Усвојување на минатото определено и минатото неопределено време во Македонскиот јазик како странски* (необјавен магистерски труд).

Marija Grkova

Goce Delchev University, Stip

The Acquisition of the Past Indefinite Tense in Macedonian as a Foreign Language

Abstract: The target group of the research are Turkish-speaking students at “Goce Delcev” University in Shtip. Students are required to attend a course for Macedonian as a foreign language prior to their studies. Our research goal on this occasion is the acquisition of the Past Indefinite Tense by the Turkish-speaking students and for this purpose we have been using the official (non-standard) test/ exam in Macedonian language as foreign for A2-level.

In the research part of this paper we used three tasks related to the past indefinite tense, taken from both groups (A- and B-group) of the test. The purpose of this paper is to analyze the results given by Turkish-speaking students in order to see how much they have achieved.

Keywords: *perfect, Macedonian language as a foreign language, Turkish speakers, tasks, language mistakes.*

ГОД. IV
БР. 8

ПАЛІМШЭСТ

РАЛІМРSEST

VOL. IV
NO 8

